

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Yttrande

1 (4)

Datum
2022-04-11

Ärendebeteckning
100-2782-2022

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Säkerhet och tillgänglighet vid val

Er beteckning: JU2022/00209

Länsstyrelsen i Västra Götaland (nedan Länsstyrelsen) yttrar sig över betänkandet *Säkerhet och tillgänglighet vid val* (SOU 2021:96).

Sammanfattning

Länsstyrelsen tillstyrker, med ett undantag, förslagen i betänkandet. Avseende några av förslagen vill Länsstyrelsen se förtydliganden av utredningens förslag.

Länsstyrelsen avvisar utredningens förslag avseende utbildningsansvaret i säkerhetsfrågor. Utredningen menar att länsstyrelserna ska ansvara för att utbilda valnämnderna även i detta, men Länsstyrelsen anser att ansvaret för utbildning i just säkerhetsfrågor bör åligga den centrala valmyndigheten.

Kapitel 3 Ett samordningsansvar för säkerhetsfrågor i valadministrationen

3.9.2 Tillsynsstrukturen för säkerhetsskydd och valsäkerhet

Som utredningen konstaterar så har den nya säkerhetsskyddsförordningen (2021:955) inneburit att tillsynsansvaret för den centrala valmyndigheten flyttats från Säkerhetspolisen till Länsstyrelsen i Stockholms län. Om den centrala valmyndigheten (nedan Valmyndigheten) ska ha ett samordningsansvar för säkerhetsfrågor för en länsstyrelse så är det inte lämpligt att samma länsstyrelse har rollen som tillsynsmyndighet över säkerhetsskyddet för Valmyndigheten. Länsstyrelsen instämmer därför i utredningens bedömning att tillsynsansvaret för Valmyndigheten ska utövas av Säkerhetspolisen. Säkerhetsskyddsförordningen behöver justeras i detta hänseende.

3.9.3 Ett övergripande och sammanhållande ansvar för säkerhetsfrågorna inom valadministrationen

Länsstyrelsen är positiv till att Valmyndigheten får ett övergripande och sammanhållande ansvar för säkerhetsfrågorna inom valadministrationen. Det kan borga för en god lägsta nivå för alla myndigheter som ingår i valadministrationen. Det är emellertid viktigt att påminna

om att varje myndighet behöver ta sitt eget ansvar för säkerheten inom respektive myndighet.

3.9.4 Vad ska samordnas?

Länsstyrelsen instämmer inte med utredningens förslag utan anser att ansvaret för att utbilda valadministrationen i säkerhetsfrågor bör ligga på Valmyndigheten.

Länsstyrelserna har ett ansvar att utbilda valnämnderna och utbildningen om hur val genomförs har stora inslag av lokala aspekter, varför dessa med fördel hålls av länsstyrelserna i egenskap av regional valmyndighet.

Utbildning i säkerhetsfrågorna har emellertid en nationell aspekt som gör det viktigt att utbildning, råd och rekommendationer ges på ett enhetligt sätt till samtliga valnämnder. Vi menar att detta tillförsäkras bäst genom en (1) utbildningsansvarig myndighet.

Den föreslagna ändringen kommer även att innebära ett merarbete för länsstyrelsen i form av ökade utbildningsinsatser vilket tar resurser i anspråk.

Om länsstyrelserna ändå får i uppdrag att utbilda i säkerhetsfrågorna vill vi betona hur viktigt det utbildningsmaterial är som Valmyndigheten har ansvaret för att ta fram, så att utbildningsinsatserna blir nationellt enhetliga.

3.9.5 Den organisatoriska strukturen för samordningen

Länsstyrelsen ser positivt på en ökad samverkan i säkerhetsfrågorna. Den organisatoriska strukturen med ett team för säkerhetsarbete och ett nationellt valnätverk är däremot till viss del otydligt. Som utredningen presenterar strukturen verkar det vara i stort sett samma myndigheter som ingår i båda. Det behöver förtydligas om det nationella valnätverket och det föreslagna teamet är olika organisatoriska enheter. Det kan vidare övervägas om även kommunerna bör ingå som fast medlem i det nationella valnätverket.

Kapitel 4 En rutin för incidentrapportering

4.9.3 Valadministrationens incidentrapportering

Länsstyrelsen är positiv till förslaget om en rutin för incidentrapportering och välkomnar en definition av vilka incidenter som ska rapporteras. Behovet av en samsyn kring vad som ska rapporteras kvarstår dock då den föreslagna definitionen ger utrymme för tolkning och bedömning. Hur samsyn ska åstadkommas behöver utvecklas.

Med anledning av förslaget om att länsstyrelserna ska ansvara för utbildning av valnämnderna i säkerhet är det än viktigare att det i en rutin klarläggs på vilket sätt och i vilken omfattning länsstyrelserna

ska vara delaktiga i stödet till kommunerna vid en incident även om en sådan ska rapporteras till Valmyndigheten.

Kapitel 7 Väljargrupper med svårighet att utnyttja sin rösträtt

7.7.1 Ett tydliggörande införs att tillgänglighet vid val omfattar valens lokaler, röstningsförfarande och information till väljare

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag om att införa en bestämmelse i vallagen om att röstningen ska vara tillgänglig för alla väljare och att tillgängligheten omfattar alla lokaler för röstmottagningen, röstningsförfarandet och information till väljarna. Länsstyrelsen ser också positivt på att förtydligandet svarar upp mot det ansvar som Sverige har genom ratificeringen av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, där tillgänglighet är centralt och där Artikel 29 lyfter rätten till deltagande i det politiska och offentliga livet.

Den av utredningen föreslagna bestämmelsen är av målkaraktär och utredningen medger att detta väcker frågan om hur bestämmelsen ska tillämpas. Utredningen menar att ett möjligt tillvägagångssätt är att tillhandahålla råd och rekommendationer, ett annat är att Valmyndigheten får föreskriftsrätt i frågan samt att en tredje möjlighet är att kombinera dessa båda. Länsstyrelsen anser att det behöver tydliggöras vem som har ansvar för vad, så att bestämmelsen kan få avsedd verkan.

Länsstyrelsen ser en risk i att flertalet röstningslokaler inte lever upp till de nuvarande reglerna som gäller för publika och offentliga lokaler. Vi ser positivt på framtagandet av råd och rekommendationer som ett stöd i processen att öka tillgängligheten i vallokalerna. Vi förstår behovet av skälighet inför anpassningar, men vill framhålla att målet i slutändan bör vara att alla vallokaler ska vara tillgängliga för alla invånare, oavsett funktionsförmåga. Många av dagens vallokaler används för att erbjuda annan samhällsservice till vardags, så som skolor och bibliotek, men uppfyller ändå inte kraven som finns på tillgänglighet. Med en förstärkning av vallagen kan tillgänglighetsarbetet i offentliga lokaler och samverkan mellan valadministrationen och övriga grenar inom kommunen stimuleras. Då behöver emellertid lagkraven (alternativt råd/rekommendationer/föreskrifter) vara tydliga och konkreta, så att det blir enklare att möta dem.

7.7.2 Valmyndigheten får ett uppdrag att ta fram och upprätthålla en vägledning med samlade regler och rekommendationer för tillgänglighet vid val

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag om att Valmyndigheten får ett uppdrag att ta fram och upprätthålla en vägledning med samlade regler och rekommendationer för tillgänglighet vid val. Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att en gemensam vägledning kan

skapa goda möjligheter för kommungemensamt arbete då ansvaret för bristande tillgänglighet i många av vallokalerna till vardags faller på andra förvaltningar inom kommunen, där behovet av tillgänglighet är stort, så som i skollokaler och bibliotek.

7.7.3 Valmyndigheten ska samla in och publicera uppgifter om val- och röstningslokalernas tillgänglighetsstatus och om ambulerande röstmottagare

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag om att Valmyndigheten ska samla in och publicera uppgifter om val- och röstningslokalernas tillgänglighetsstatus och om ambulerande röstmottagare. Vi är positiva till det förtydligande av val- och röstningslokalers tillgänglighet som förslaget kommer att innebära för invånarna och hur det stärker möjligheten att välja ett röstmottagningsställe efter behov.

Därtill vill Länsstyrelsen lyfta frågan om vad som sker efter att uppgifter har samlats in från kommunerna. Vi anser att ett sådant underlag kommer kunna belysa eventuella brister i tillgängligheten och en sådan inventering bör efterföljas av en ambition att åtgärda dessa brister.

Allmänna synpunkter

Länsstyrelsen är medveten om att frågan avseende ett nytt valsedelssystem inte har ingått i utredningens uppdrag, vilket vi beklagar. Nuvarande system avseende valsedlar är mycket krångligt och skulle behöva reformeras så att partier, valnämnder och allmänheten kan förstå det bättre. Ur miljösynpunkt är nuvarande system inte heller godtagbart. Det trycks upp ungefär 500 miljoner valsedlar inför varje val i Sverige, vilket Länsstyrelsen finner anmärkningsvärt.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av tillförordnade landshövdingen Lisbeth Schultze med länsjuristen Ulla Bäckekihl som föredragande. I den slutliga handläggningen har också rättschefen Claire Melin medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.